

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

Directie Westelijk Halfrond
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie
MINBUZA-2014.33143

Datum 15 januari 2014
Betreft Reisverslag Cuba

Geachte Voorzitter,

Graag bied ik u hierbij het verslag aan van mijn bezoek aan Cuba, dat plaatsvond van 5-7 januari 2014.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

Frans Timmermans

1. Inleiding

Directie Westelijk Halfrond

Van 5 tot 7 januari bracht ik een bezoek aan Cuba. Dit bezoek vond plaats tegen de achtergrond van de EU discussie over het onderhandelingsmandaat voor een nieuw EU-Cuba akkoord en stond in het teken van de politieke en economische hervormingen die in Cuba worden doorgevoerd.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.33143

2. Programma

Het bezoek begon op 5 januari met een werkdiner over de stand van zaken van het hervormingsproces en de ontwikkelingen in Cuba. Hieraan namen deel: vertegenwoordigers van de Rooms Katholieke Kerk (RKK), en onafhankelijke intellectuelen en kritische vertegenwoordigers uit de culturele sector (zoals schrijvers, jonge bloggers, onafhankelijke producenten van films, documentaires en muziekfestivals) en uit de economische sector (o.a. onderzoekers).

Op 6 januari waren er vervolggerekenen over de ontwikkelingen in Cuba met vertegenwoordigers van de RKK en met enkele vertegenwoordigers van andere landen. Met de vice-voorzitter van de ministerraad, Ricardo Cabrisas, en met de minister van Buitenlandse Handel, Rodrigo Malmierca, werd ingegaan op de economische hervormingen en de economische situatie. Ook was er een informele ontmoeting met de *fact finding* missie van het NCH. Met de deelnemende bedrijven werd gesproken over zaken doen in Cuba. Een bezoek aan het project van historicus Leal (waar Nederland een kleine financiële bijdrage aan levert) om de oude binnenstad van Havana op te knappen leverde een meer historisch perspectief op de ontwikkelingen. Bij de aftrap van de Feyenoord-clinic voor jeugdspelers werd duidelijk hoe sport kan verbinden en net als cultuur een bijdrage kan leveren aan het versterken van de onderlinge banden.

Op 7 januari vond een gesprek en een werklunch plaats met minister van Buitenlandse Zaken, Bruno Rodriguez. Tijdens het gesprek met minister Rodriguez kwamen verschillende zaken aan bod, zoals de bilaterale relatie, inclusief die met het Caraïbische deel van het Koninkrijk, de EU-Cuba relatie, meer regionale onderwerpen als het vredesproces in Colombia, ontwapening, en relatie met de VS, en kwam ook de mensenrechtensituatie aan bod. Ook werd het MoU ondertekend, waarin afspraken staan over het houden van politieke consultaties (een kopie hiervan en van de bilaterale verklaring van mei jl zijn bijgevoegd). Ook vond een ontmoeting met de diplomatieke gemeenschap plaats. Het bezoek werd afgesloten met een ontmoeting met de directeur van Cenesex, Mariela Castro, waarbij verdere afspraken zijn gemaakt over samenwerking op het gebied van LGBT-rechten. Met haar is ook uitvoerig gesproken over vrouwenrechten en is afgesproken in derde landen samen te werken bij mensenrechteneducatie, met name gericht op het bevorderen van vrouwenrechten en LGBT.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste bevindingen van het bezoek en een appreciatie.

3. Hervormingsprocessen

In Cuba zijn veranderingen gaande die onze aandacht verdienen. Minister van Buitenlandse Zaken, Bruno Rodriguez, en minister van Buitenlandse Handel Rodrigo Malmierca, en de vice-president van de ministerraad, Ricardo Cabrisas, benadrukten allen dat het hervormingsproces onomkeerbaar is. Deze gesprekspartners zijn aangespoord tot verdergaande politieke en economische hervormingen en een versnelling van het proces. Ook is de regering opgeroepen met de bevolking in dialoog te gaan over de koers van de te nemen stappen.

Uit de gesprekken met vertegenwoordigers van de Rooms Katholieke Kerk en met onafhankelijke intellectuelen en kritische vertegenwoordigers uit de culturele en economische sector, zoals jonge bloggers en schrijvers, kwam naar voren dat zij - in wisselende mate - positief zijn over de veranderingen, maar dat deze nog onvoldoende zijn. Concrete suggesties werden gedaan om de hervormingen robuuster te maken: een grotere rol voor het parlement, inspraak voor de bevolking en meer respect voor internationale normen en standaarden van mensenrechten. Ook steun van de internationale gemeenschap aan hervormingsgezinde krachten (zowel binnen als buiten de regering) is noodzakelijk.

Directie Westelijk Halfrond

Onze Referentie
MINBUZA-2014.33143

4. Politieke hervormingen en mensenrechten

In de gesprekken kwam naar voren dat in het politieke hervormingsproces positieve stappen zijn genomen, maar dat nog veel moet gebeuren. Dat de regering dit erkent biedt aanknopingspunten voor verdere dialoog over het politieke hervormingsproces. Tijdens de gesprekken is tevens aangedrongen fundamentele mensenrechten deel te laten uitmaken van dit proces. De aandacht die Cuba heeft voor sociale en economische rechten, en voor de nieuwe migratiewetgeving (uitreisvisa) die recent is aangenomen, verdient waardering. Tegelijkertijd is dringend meer aandacht nodig voor de burger- en politieke rechten en in het bijzonder het respecteren van de internationale normen en standaarden op dit gebied. In de gesprekken zijn zorgen overgebracht over de veelvuldig voorkomende korte termijn detenties. Ook is in de gesprekken met de regering aandacht gevraagd voor de vrijheid van meningsuiting en internetvrijheid.

Bij minister van Buitenlandse Zaken, Bruno Rodriguez is expliciet aandacht gevraagd voor burgerrechten, persvrijheid en de arrestaties van demonstranten, en opgeroepen tot het aangaan van een dialoog met critici van de regering. Alleen op deze manier kunnen de hervormingen duurzaam worden verankerd in de samenleving en is er daarmee daadwerkelijk sprake van een onomkeerbaar proces. Minister Rodriguez had er begrip voor dat deze punten werden opgebracht. Hij toonde zijn ontvankelijkheid voor dialoog en herhaalde ook het bekende Cubaanse standpunt dat Cuba het gevoel heeft dat de internationale gemeenschap met twee maten meet wanneer het spreekt over de mensenrechten.

5. Economische ontwikkelingen

De hervormingen vinden plaats bij een slechte economische situatie. De oorzaken hiervan worden door de autoriteiten vooral extern belegd: de wereldwijde crisis, de gevolgen van het handelsembargo voor de financiële dienstverlening en klimaatverandering. De economische hervormingen zijn voorsnog het meest tastbaar voor de bevolking: meer eigendom (auto's, huizen, landbouwgrond), klein ondernemerschap en de eenwording van de twee munten. De ministers gaven aan dat de economische hervormingen zorgvuldig gepland moesten worden om verdere verslechtering van de economie te voorkomen. Zij kiezen derhalve voor de weg van de geleidelijke verandering. Dit laat onverlet dat de economische noodzaak voor de hervormingen hoog blijft. Prioriteit lijkt te liggen bij het aantrekken van buitenlandse investeringen. Zo is een nieuwe investeringswet in de maak, krijgt het havenproject Mariel (met een vrijhandelszone) gestalte en wordt over schulden onderhandeld in internationaal verband (Club van Parijs). Bovendien is en marge van het bezoek een overeenkomst getekend over bilaterale

schulden. Dit gaat om een bedrag van Euro 42 miljoen en hiermee wordt de weg geopend naar exportkredietverzekering voor Nederlandse bedrijven.

Directie Westelijk Halfrond

Het belang van verdere economische hervormingen is onomstreden. Indien dit nieuwe economische klimaat duurzaam blijkt te zijn, zal dit kansen bieden voor het bedrijfsleven uit het Koninkrijk. Interesse is er, dit blijkt ook uit belangstelling voor de NCH-missie, die gedeeltelijk met het bezoek overlapt. Kansen liggen er voor waterbeheer, havens, landbouw en schone energie. Voor de Koninkrijksdelen in het Caraïbisch gebied zijn er mogelijkheden voor samenwerking op gebied van toerisme.

Onze Referentie
MINBUZA-2014.33143

5. Appreciatie

De EU onderzoekt op dit moment hoe de EU-Cuba relatie kan worden geactualiseerd. De EU zal begin dit jaar een besluit nemen over de start van de onderhandelingen voor een nieuw EU-Cuba akkoord. Het doel van deze reis was om inzicht te krijgen in het hervormingsproces en te onderzoeken hoe dit proces kan worden uitgebreid en versneld. De bevindingen wijzen er op dat het hervormingsproces voldoende aanknopingspunten biedt om hieraan bij te dragen en dat het proces verder ondersteund moet worden om de hervormingsgezinde krachten in Cuba te helpen, en het proces te versnellen en te versterken.

Zowel de gesprekspartners bij de overheid als vertegenwoordigers van de RKK en onafhankelijke intellectuelen en critici uit de culturele en economische sector gaven aan de dialoog hierover van groot belang te vinden. De onderhandelingen tussen de EU en Cuba over een nieuw bilateraal akkoord kunnen hier een bijdrage aan leveren. Zoals eerder aangegeven, zal Nederland er binnen de EU op toezien dat mensenrechten integraal onderdeel zullen zijn van dit akkoord.

Niettemin zal dit een proces van lange adem zijn. Toch is het kabinet van mening dat engagement effectiever werkt dan isolement. Het kabinet zal daarom blijven inzetten op dialoog en samenwerking (o.a. op het gebied van sport en cultuur) met Cuba, ook over gevoelige onderwerpen als mensenrechten en democratisering. Dit is bovendien in lijn met het verzoek van mijn gesprekspartners, vertegenwoordigers van de RKK, onafhankelijke intellectuelen en critici uit de culturele en de economische sector: "zet mensenrechten niet in als voorwaarde vooraf, maar neem het mee in de toenadering tot Cuba. Zonder dialoog en toenadering bereik je niets." Het MoU dat tijdens het bezoek is getekend biedt daar ook een kader voor.